

The European Union's IPA 2007 programme
For Croatia

Nacrt Pravilnika o zaštiti na radu za mjesta rada

Aktivnost 2.3.

This project is funded by
The European Union

A project implemented by
AEI, Austria and RDA SP, Slovakia

NACRT PRAVILNIKA O ZAŠTITI NA RADU ZA MJESTA RADA

Opće odredbe

Članak 1.

Svrha

Ovim pravilnikom se propisuju minimalni zahtjevi zaštite na radu za mjesta rada.

Članak 2.

Područje primjene

Odredbe ovog Pravilnika se ne primjenjuju na:

- a) transportna sredstva izvan kruga poslodavca, ili mjesta rada unutar transportnih sredstava;
- b) privremena ili pokretna radilišta;
- c) istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina;
- d) ribarske brodove;
- e) polja, šume i druga zemljišta koja pripadaju poslodavcu, a nalaze se izvan kruga poslodavca gdje se nalaze građevine

Članak 3.

Mjesto rada je svako mjesto gdje osobe na radu i druge osobe obavljaju poslove za poslodavca kao i svaki prostor odnosno prostorija koju koristi poslodavac za obavljanje poslova odnosno do kojih osobe na radu i druge osobe imaju pristup tijekom rada.

Članak 4.

Minimalni zahtjevi za mjesta rada

- (1) Mjesta rada moraju udovoljavati minimalnim zahtjevima zaštite na radu navedenim u ovom Pravilniku.
- (2) Obveze iz ovog Pravilnika se primjenjuju kada to zahtijevaju mjesta rada, vrsta djelatnosti, određene okolnosti ili rizici.

Članak 5.

Opći zahtjevi za mjesta rada

- (1) Poslodavac je u svrhu zaštite na radu, obvezan osigurati da:
  - su prometni putovi do nužnih i drugih izlaza stalno prohodni,
  - se mjesta rada, s pripadajućom opremom i uređajima redovito održavaju, a utvrđeni nedostaci odmah otklone,
  - se mjesta rada, oprema i uređaji redovito čiste do primjerene higijenske razine, a posebno uređaji za provjetranje, kao što je navedeno u članku 26. ovoga Pravilnika.

- se sigurnosna oprema i uređaji namijenjeni za sprečavanje ili uklanjanje rizika redovito održavaju i provjeravaju

(2) Na mjestima rada na kojima su prisutne fizikalne, kemijske i biološke štetnosti, osobe na radu moraju biti zaštićene od njihovog štetnog djelovanja sukladno propisima zaštite na radu i drugim propisima.

(3) Nadzorni uređaji se mogu postaviti na mjestu rada samo u svrhu zaštite od razbojstva, provala i sl., na način da osobe na radu nisu trajno u vidnom polju nadzornih uređaja.

(4) Mjesta rada je potrebno ergonomski prilagoditi.

Članak 6.

Informiranje osoba na radu

Osobe na radu odnosno njihovi predstavnici moraju biti obaviješteni o svim mjerama sigurnosti i zaštite zdravlja na mjestu rada, koje poslodavac poduzima u skladu s ovim Pravilnikom i Zakonom o zaštiti na radu.

Članak 7.

Konzultiranje i sudjelovanje osoba na radu

Poslodavac je obvezan savjetovati se s osobama na radu odnosno njihovim predstavnicima, u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu, o svim pitanjima vezanim za provedbu odredaba ovog Pravilnika.

Članak 8.

Obveze ostalih (projektanata, investitora, ugovaratelja)

(1) Odredbi ovog Pravilnika obvezni su pri izradi tehničke dokumentacije, građenju, odnosno rekonstrukciji građevine, pridržavati se:

- investitori,

- pravne osobe registrirane za djelatnost projektiranja odnosno stručnog nadzora i projektantska društva koja izrađuju tehničku dokumentaciju

- izvođači radova,

- korisnici objekata.

(2) Pravila zaštite na radu koja nisu utvrđena ovim Pravilnikom obvezni su osigurati investitori, projektanti, izvođači radova i korisnici građevina iz stavka 1. ovoga članka primjenom pravila zaštite na radu utvrđenih posebnim propisima.

Članak 9.

Bitni zahtjevi za građevine

Građevine namijenjene za rad moraju ispunjavati sve bitne zahtjeve za građevinu (mehanička otpornost i stabilnost, zaštita od požara i eksplozije, higijena, zdravlje i zaštita okoliša, sigurnost u korištenju, zaštita od buke i vibracija, zaštita od udara munje i električne struje, ušteda energije i toplinska zaštita, osiguranje potrebne radne površine i radnog prostora, osiguranje potrebnih puteva za prolaz, prijevoz i evakuaciju radnika, osiguranje

mikroklimatskih uvjeta, osiguranje potrebne rasvjete i parametara radnog okoliša, , zaštita od štetnih atmosferskih i klimatskih utjecaja, zaštitu od štetnog zračenja, osiguranje pomoćnih prostorija i prostora i dr.) sukladno ovom pravilniku i posebnim propisima.

Članak 10.

Električne instalacije

(1) Električne instalacije moraju biti projektirane, izvedene i održavane sukladno posebnom propisu, tako da tijekom korištenja ne prouzroče požar odnosno eksploziju, električni udar i druge opasnosti ili štetnosti.

(2) Osobama na radu i drugim osobama se mora osigurati zaštita od rizika izravnog ili neizravnog dodira dijelova pod naponom.

(3) Projektiranje, izrada, izbor materijala i zaštita, moraju biti prikladni naponu, vanjskim uvjetima i ovlaštenjima osoba koje imaju pristup dijelovima instalacije.

Članak 11.

Vodovod i kanalizacija

(1) Pri projektiranju, građenju i rekonstrukciji objekata moraju se predvidjeti i ugraditi odgovarajuće vodovodne instalacije za opskrbu vodom za piće, za sanitarne potrebe, tehnološke potrebe i za gašenje požara, priključene na gradsku vodovodnu mrežu ili na poseban izvor kao i odgovarajuće kanalizacijske instalacije za odvod otpadnih voda u skladu s važećim propisima.

(2) Otpadne tehničke vode pri čijem miješanju može doći do kemijskih reakcija i stvaranja štetnih fizikalnih, kemijskih i bioloških smjesa ili eksplozivnih spojeva, moraju se odvoditi u neutralizacijske jame posebnim kanalizacijskim cijevima, koje moraju biti položene u zemlju.

Članak 12.

Dimenzije radnih prostorija

(1) Veličina radne prostorije mora biti takva da je za svaku osobu na radu odnosno drugu osobu osigurano najmanje 10 m³ zračnog prostora i 2 m² slobodne površine poda.

(2) Pod pojmom zračni prostor odnosno slobodna površina poda podrazumijeva se slobodna zapremina zračnog prostora, odnosno površina poda koja nije zauzeta namještajem, oruđima, strojevima, pomoćnim uređajima ili materijalom i ne služi kao prostor za skladištenje.

(3) Odredba iz stavka 1. ovoga članka odnosi se na prostorije u kojima pri radu postoje propisani mikroklimatski uvjeti i nema štetnih fizikalnih, kemijskih odnosno bioloških djelovanja.

(4) Minimalne svijetle visine radnih prostorija moraju iznositi:

1) 3 m - prostorije u kojima u tijeku procesa rada nema štetnih fizikalnih, kemijskih odnosno bioloških djelovanja, osim prostorija za koje je drugačije određeno posebnim propisima;

2) 2,8 m - prostorije u kojima su pri radu ispunjeni zahtjevi u pogledu mikroklimatskih uvjeta, odnosno u kojima u toku procesa rada nema štetnih fizikalnih, kemijskih odnosno bioloških djelovanja

3) 2,50 m – prostorije predviđene za obavljanje administrativnih poslova, projektantski uredi,

skladišta, prostorije u kojima se radnici zadržavaju manje od dva sata dnevno, prostorije u kojima se obavljaju tihi obrtnički i drugi poslovi kao što su krojački, pletački, frizerski, graverski, ključarski, staklorezački, postolarski, fotografski, optičarski, slikarski, kozmetičarski, pedikerski, urarski, zlatarski i sl., a u kojima su zadovoljeni mikroklimatski uvjeti i nema štetnih fizikalnih, kemijskih odnosno bioloških djelovanja.

4) prostorije iz točke 3. ovoga stavka koje se nalaze u građevinama koje nisu građene po sada važećim propisima, ili zaštićenim građevinama koji su spomenici kulture, a kojima visinu nije moguće mijenjati, visina prostorija može biti manja od 2,5 m, ali ne manja od 2,2 m.

(5) Kontejneri se mogu koristiti kao mjesta rada ako ispunjavaju uvjete iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka i ako svjetla visina unutarnjeg prostora nije manja od 2.2 metra.

Članak 13.

Podovi, zidovi, stropovi i krovovi

(1) Pod na mjestu rada ne smije imati opasne izbočine, rupe ili nagib i mora biti nepomičan, stabilan i protuklizan te biti primjereno toplinski izoliran uzimajući u obzir djelatnost poslodavca i vrstu rada.

(2) Ako u radnoj prostoriji, u kojoj se predviđa zadržavanje osoba na radu odnosno drugih osoba duže od dva sata u smjeni, pod nije izoliran sukladno posebnom propisu, potrebno je osigurati i postaviti podmetače ili podloge koje osiguravaju odgovarajuću izolaciju.

(3) Pod s obje strane vrata mora biti ravan i jednako uzdignut do udaljenosti koja je najmanje jednaka širini prolaza u vratima.

(4) Površine podova, zidovi i stropovi na mjestu rada moraju biti takvi da se mogu čistiti i održavati.

(5) Površine zidova i stropova radnih prostorija moraju biti obojene svjetlijim bojama.

(6) Zidovi, pregrade, stropovi i drugi konstruktivni elementi radnih prostorija u kojima se obavlja tehnološki proces pri kojemu nastaju štetna fizikalna, kemijska odnosno biološka djelovanja te zapaljive i eksplozivne tvari, moraju biti izgrađeni tako da se na njima onemogućuje skupljanje odnosno zadržavanje prašine i drugih štetnih i opasnih tvari te da se omogućuje njihovo lagano čišćenje i pranje.

(7) Na mjestima rada te u blizini mjesta rada i prometnih puteva, prozirni zidovi ili zidovi koji propuštaju svjetlost, a posebno staklene pregrade, moraju biti jasno označene i napravljene od sigurnosnog materijala i na primjeren način osigurane da ne dođe do ozljeđivanja osoba na radu i drugih osoba.

(8) Pristup ili obavljanje radova na krovovima dopušten je samo uz uporabu opreme koja osigurava rad na siguran način.

(9) Kako bi se omogućilo sigurno kretanje na krovu mora biti ugrađeno najmanje jedno čvrsto mjesto za vezivanje osoba na radu koje rade na popravcima i održavanju.

(10) Krovovi od stakla i sličnog lomljivog materijala moraju biti zaštićeni ako postoji mogućnost pada predmeta sa okolnih zgrada.

Članak 14.

Putovi i izlazi u nuždi

(1) U slučaju nastanka neposrednih i ozbiljnih rizika po život i zdravlje osoba na radu i drugih osoba, mora im biti omogućeno brzo i sigurno napuštanje mjesta rada.

(2) Putevi i izlazi u nuždi moraju biti slobodni i voditi što izravnije prema vanjskom prostoru ili do sigurnog područja.

- (3) Broj, raspodjela i dimenzije puteva i izlaza u nuždi ovise o upotrebi, opremi i dimenzijama mjesta rada i najvećem broju osoba koji mogu biti nazočne.
- (4) Maksimalna dužina evakuacijskog puta do sigurnog prostora ne smije biti veća od 50 m, a u katnim građevinama ne smije biti veća od 30 m.
- (5) Građevine duže od 30 m i sa više od 3 kata, moraju imati najmanje dva dovoljno udaljena stubišta, od kojih se jedno koristi za slučaj opasnosti. Stubišta moraju imati izlaze koji vode u slobodni prostor.
- (6) Kod otvorenih industrijskih postrojenja sa etažama do visine manje od 30 m, potrebno je postaviti jedno otvoreno stubište na udaljenosti 25 m od najudaljenijih mjesta rada.
- (7) Posebni putevi i izlazi u nuždi moraju biti označeni znakovima u skladu s pravilnikom o sigurnosnim znakovima te sigurnosni znakovi moraju biti trajno postavljeni na odgovarajućim mjestima.
- (8) Putevi i izlazi u nuždi, te prometni putevi i izlazi na koje oni imaju pristup, moraju biti slobodni od prepreka tako da se mogu bez smetnji koristiti u bilo koje vrijeme.
- (9) Putevi i izlazi u nuždi koji trebaju biti osvijetljeni moraju biti opskrbljeni s nužnom rasvjetom odgovarajuće jačine za slučaj nestanka rasvjete.
- (10) Propusna moć vrata mora biti takva da zadovolji potrebe evakuacije bez umanjavanja efektivne širine hodnika, stubišta, odmorišta i drugih prolaza.
- (11) Vrata za nuždu se moraju otvarati prema van.
- (12) Klizna ili okretna vrata nisu dopuštena ako su posebno namijenjena kao izlazi u nuždi.
- (13) Vrata za nuždu ne smiju biti zaključana ili pričvršćena na način da se ne mogu lako i trenutno otvoriti kad je potrebno.
- (14) Vrata na evakuacijskim putevima moraju biti označena te mora biti omogućeno njihovo otvaranje iznutra u svako doba bez posebne pomoći u smjeru izlaznog puta.
- (15) Zavojito stepenište ne može se koristiti kao jedini izlaz u slučaju evakuacije i spašavanja, osim u prostoru u kojem boravi do 20 osoba, ako na najužem dijelu širina gazišta nije manja od 20 cm.

Članak 15.

Zaštita od požara

- (1) Ovisno o dimenzijama i upotrebi građevine, opremi, fizikalnim, kemijskim i biološkim karakteristikama prisutnih tvari i smjesa te najvećem mogućem broju prisutnih osoba, mjesta rada moraju biti opskrbljena s odgovarajućom vatrogasnom opremom i kad je potrebno, s vatrodiojavnim alarmnim sustavima.
- (2) Neautomatska vatrogasna oprema mora biti lako dostupna i jednostavna za upotrebu.
- (3) Oprema mora biti označena znakovima u skladu s pravilnikom o sigurnosnim znakovima te sigurnosni znakovi moraju biti postavljeni na odgovarajućim mjestima i moraju biti trajni.

Članak 16.

Prometni putovi

- (1) Prometni putevi, uključujući stepenice, nepomične ljestve, rampe i teretne platforme, moraju biti smješteni i takvih dimenzija da osiguravaju jednostavan i siguran pristup za pješake ili vozila, te ne smiju ugrožavati osobe na radu i druge osobe
- (2) Dimenzije puteva koji se koriste za pješački promet i/ili promet roba moraju biti u skladu s brojem mogućih korisnika te s djelatnošću poslodavca.
- (3) Glavni hodnici za prolaz ljudi moraju biti široki najmanje 1,5 m, a sporedni hodnici

najmanje 1,0 m.

(4) Na mjestima gdje je vidljivost smanjena i na mjestima intenzivnog kretanja prometnih sredstava, moraju se postaviti natpisi koji upozoravaju na mogućnost nailaska prometnog sredstva, svijetlosni i/ili zvučni signali, brklje i/ili ograde koje sprječavaju iznenadni izlazak pješaka na prometnicu.

(5) Ako se na prometnim putevima koriste transportna sredstva, mora se pješacima osigurati dostatan sigurnosni prostor.

(6) Ako se na mjestima rada kreću motorna vozila moraju se postaviti prometni znaci prema propisima za promet na javnim prometnicama.

(7) Najveća dopuštena brzina kretanja motornih vozila u vanjskim prostorima je 10 km/h, a u unutaršnjim 5 km/h.

(8) Otvori, kanali i jame, koji se radi tehnoloških i pogonskih razloga, nalaze na mjestu gdje se kreću transportna sredstva i osobe, moraju biti pokrivena odgovarajućim čvrstim pločama ili ograđena čvrstim i sigurnom ogradama.

(9) Ako se otvori, kanali i jame na prometnicama zaštićuju pokrivanjem poklopcima ili odgovarajućim čvrstim pločama, onda one moraju biti ugrađene na otvor tako da se ne mogu pomicati, moraju biti dimenzionirane za predviđena opterećenja bez mogućnosti loma i deformiranja i moraju biti položene u istoj razini kao i ostali dio prometnice tako da ne postoji mogućnost spoticanja pri hodu.

(10) Mora se omogućiti dostatan prostor između prometnih kolnih puteva i vrata, ulaznih vrata, prolaza za pješake, hodnika i stepeništa.

(11) Udaljenost između bilo kojeg dijela građevine i vanjskog ruba prometnice ne smije biti manja od 0,75 m i mora biti obilježena vidnim znacima (rubnikom i sl.).

(12) Visina kolnih prolaza (tunela, mostova, galerija, nadzemnih vodova) na unutrašnjim prometnicama mora biti za 0,5 m veća od visine vozila predviđenih za kretanje tim prometnicama, a širina kolskih prolaza mora biti sa svake strane najmanje 0,5 m veća od vanjskih bočnih rubova vozila.

(13) Dvosmjerna cesta u krugu građevine mora biti široka najmanje 5 m, a jednosmjerna najmanje 3,0 m.

(14) Transportni putevi moraju biti jasno utvrđeni i obilježeni tako da se osigura zaštita osoba na radu i drugih osoba.

(15) Širina transportnih puteva ne smije biti manja od 1,8 m, odnosno mora biti za 0,8 m veća od širine transportnih sredstava, odnosno materijala, dijelova i proizvoda koji se prenose.

(16) Transportni putevi moraju biti vidljivo obilježeni linijama svijetle boje širine najmanje 5 cm, odnosno metalnim klinovima s promjerom glave od najmanje 5 cm usađenim u nivo poda prostorije.

(17) Mjesta rada na kojima postoji rizik od pada osoba ili predmeta, moraju biti opskrbljena napravama koje sprečavaju ulaz neovlaštenim osobama.

(18) Moraju se poduzeti mjere za zaštitu osoba ovlaštenih za ulazak u opasna područja.

(19) Opasna područja moraju biti jasno označena.

Članak 17.

Vrata i ograde

(1) Položaj, broj i dimenzije vrata i ograda, te materijali od kojih su izrađeni, određeni su prirodom i namjenom prostorija i prostora.

(2) Prolaz u izlaznim vratima ne smije biti uži od 0,7 m.

(3) Prozirna vrata moraju biti označena na vidnoj razini.

(4) Okretna vrata moraju biti prozirna ili moraju imati providne umetke.

- (5) Ako prozirne ili prozračne površine na vratima nisu napravljene od sigurnosnog materijala i ako postoji opasnost od ozljeđivanja osoba na radu i drugih osoba u slučaju da se vrata razbiju, površine moraju biti zaštićene od loma.
- (6) Klizna vrata moraju biti opskrbljena sa sigurnosnom napravom koja sprečava njihovo iskakanje i prevrtanje.
- (7) Vrata koja se otvaraju prema gore moraju biti opskrbljena s mehanizmom osiguranja od povratnog pada.
- (8) Vrata za izlaz u nuždi moraju biti odgovarajuće označena.
- (9) U svakom trenutku mora postojati mogućnost otvaranja vrata iznutra dok je osoba na radu ili druga osoba u prostoriji.
- (10) Vrata za pješake moraju biti predviđena u neposrednoj blizini svih ulaznih vrata namijenjenih strogo kolnom prometu, sve dok je to sigurno za prolaz pješaka te takva vrata moraju biti jasno označena i ostati stalno nezapriječena.
- (11) Mehanička vrata i ulazna vrata moraju djelovati na takav način da ne postoji opasnost od ozljeda osoba na radu i drugih osoba.
- (12) Automatska vrata moraju imati lako uočljive i dostupne zaporne naprave za nuždu, a u slučaju nestanka napajanja, mora biti omogućeno njihovo ručno otvaranje.

Članak 18.

Prozori i svjetlarnici

- (1) Osobama na radu i drugim osobama mora se na siguran način omogućiti otvaranje, zatvaranje, podešavanje ili osiguranje prozora, svjetlarnika, ventilacijskih i drugih otvora s poda.
- (2) Kad su prozori, svjetlarnici, ventilacijski i drugi otvori otvoreni, ne smiju predstavljati opasnost za osoba na radu i druge osobe.
- (3) Prozori, svjetlarnici i ostakljene površine moraju biti izvedene i opremljene napravama odnosno opskrbljene pomoćnim sredstvima i uređajima (pomične ljestve ili platforme, pomične staze, itd.) za lako, učinkovito i sigurno čišćenje i održavanje.
- (4) Svjetlarnici moraju biti zaštićeni ako postoji mogućnost pada predmeta sa okolnih zgrada.
- (5) Prozori, bez ili s niskim parapetima te vanjska i balkonska vrata i slični otvori, moraju biti osigurani ogradama ili zaštićeni na drugi odgovarajući način.

Članak 19.

Unutarnja i vanjska stepeništa

- (1) Stepeništa moraju biti raspoređena tako da osiguravaju lako izlaženje iz svih dijelova građevine, te po svom položaju i dimenzijama moraju osigurati propusnost ovisno o broju osoba koje se njima koriste.
- (2) Stepeništa moraju biti izvedena tako da jasno ukazuju na smjer izlaza iz građevine.
- (3) Stepence koje se nastavljaju u podrum ili druge niže etaže, trebaju na etaži gdje se izlazi iz zgrade biti odvojene pregradama, vratima ili na drugi način, tako da je jasan smjer izlaženja.
- (4) Stepenište s odmorištima se mora nastavljati bez suženja u smjeru izlaznog puta.
- (5) Na stepeništima i prilazima stepeništu ne smiju se stavljati stvari kao što su zrcala, neobilježene providne pregrade i razne dekoracije koje bi mogle izazvati zabunu u pogledu smjera izlaženja, odnosno koje smanjuju korisnu širinu stepeništa.

- (6) Stepeništa i prilazi stepeništima moraju biti dobro osvijetljeni, a izvori svjetlosti moraju biti postavljeni tako da osvijetljavaju zonu kretanja i da ne zaslepljuju osobe.
- (7) Korisna širina stepenišnog kraka unutarnjih stepenica ne može biti manja od 1,1 m .
- (8) Pod korisnom širinom stepenišnog kraka podrazumijeva se širina stepenica mjerena između rukohvata i zida.
- (9) Stepenišni krak je dio stepeništa koji ima najmanje 3 stepenice, a najviše 18 stepenica.
- (10) Širina odmorišta ili podesta ne može biti manja od širine stepenišnog kraka, a dužina odmorišta između stepenišnih krakova ne smije biti manja od 1,1 m.
- (11) Površina gazišta i odmorišta stepeništa ne smije biti klizava.
- (12) Visina stepenica mora iznositi od 13 do 19 cm, a širina gazišta od 26 do 36 cm.
- (13) Sve stepenice na istom stepeništu moraju biti jednake po visini i širini gazišta, a odstupanja u širini gazišta i u visinama pojedinih stepenica, ne smiju biti veća od 0,5 cm.
- (14) Zavojito stepenište u radnim i pomoćnim prostorijama može se postavljati samo u izuzetnim slučajevima.
- (15) Zavojito stepenište može se koristiti kao jedini izlaz u slučaju evakuacije i spašavanja samo u prostoru u kojem se predviđa boravak manje od dvadeset osoba.
- (16) Vanjska stepeništa moraju imati zaštitnu ogradu visine najmanje 1,2 m.
- (17) Vanjsko stepenište mora biti zaštićeno od atmosferskih padalina, a izuzetno ako to nije osigurano, mora se redovno čistiti i održavati.
- (18) Pokretne stepenice i pokretne trake za prijevoz osoba moraju biti u skladu s važećim tehničkim propisom.
- (19) Pokretne stepenice i pokretne trake moraju sigurno djelovati, te biti opremljene svim potrebnim zaštitnim napravama.
- (20) Pokretne stepenice i pokretne trake moraju biti opremljene lako uočljivim i lako dostupnim uređajima za isključenje u nuždi.
- (21) Pokretne stepenice i pokretne trake ne smiju biti jedini izlaz iz građevine u slučaju evakuacije i spašavanja.
- (22) Pokretne stepenice i pokretne trake ne smiju imati neprekinuti vertikalni put viši od jedne etaže.

Članak 20.

Zaštitne ograde i rukohvati

- (1) Stepenišni krak i stepenišno odmorište duž rubova s otvorene strane moraju imati zaštitnu ogradu s rukohvatom koji moraju biti postavljeni kontinuirano na cijeloj dužini stepeništa.
- (2) Galerije, platforme (podiji), prelazne rampe, prelazi, mostovi i sva mjesta rada na visini većoj od 1,0 m iznad terena ili poda prostorije s kojih se može pasti, moraju biti ograđene čvrstom zaštitnom ogradom, ako drugim propisima zaštite na radu nije drugačije određeno.
- (3) Zaštitna ograde i rukohvati moraju biti izvedeni tako da ne predstavljaju opasnost.
- (4) Visina zaštitne ograde ne smije biti manja od 1,0 m mjereno od poda.
- (5) Rukohvat na stepeništu mora biti postavljen na visini od 1m iznad gornje površine gazišta, mjereno okomito od sredine gazišta stepeništa do vrha rukohvata i mora biti postavljen barem s jedne strane.

- (6) Ispuna zaštitne ograde (prečke, međuprečke, stupovi, umeci) mora biti konstruirana za jednolično opterećenje preko ukupne površine ograde.
- (7) Ograda mora izdržati horizontalno opterećenje od najmanje 700 N/m.
- (8) Ako se ispuna zaštitne ograde izvodi od dužinskih prečki, svjetli okomiti razmak između prečke i poda odnosno vrha stepenice i prečke ne smije prelaziti 25 cm.
- (9) Ako se ispuna zaštitne ograde izvodi u obliku okomitih prečki onda svjetli razmak između prečki ne smiju biti veći od 14 cm.
- (10) Površine potpuno ili djelomično ispunjene umecima od čvrste žičane mreže, razapetom metalnom konstrukcijom ili ornamentalnim rešetkama koje zaštićuju od pada kroz zaštitnu ogradu moraju odgovarati navedenim zahtjevima u stavcima 8. i 9. Ovoga članka, a dozvoljena je i druga kombinacija navedenih načina izvedbe koja osigurava jednaku sigurnost.
- (11) Na mjestima gdje postoji rizik od padanja predmeta s visine, zaštitna ograda mora imati na svom donjem dijelu punu rubnu zaštitu visine najmanje 15 cm mjereno od površine poda odnosno gazišta stepenice.
- (12) Ako se neprekinuti čvrsti obrub postavlja na donjem dijelu stepenišne ograde, onda njegov vrh mora biti paralelan s vrhom stepeništa, a visina obruba ne smije biti manja od 7,5 cm mjereno pod pravim kutovima prema obrubu, od njegovog vrha do izbočine gazišta.

Članak 21.

Mostovi, radne platforme, rampe i pješačke staze

- (1) Platforme, rampe i mostovi koji se koriste za prijevoz ili prijenos tereta moraju biti široke najmanje 1,6 m, odnosno, moraju odgovarati teretu s obzirom na širinu i čvrstoću.
- (2) Platforme moraju imati barem jedno mjesto za izlaz, a ako je tehnički izvedivo, platforme duljine veće od 20 m i izlaz na svakom kraju.
- (3) Podovi po kojima se prenosi i prevozi teret moraju biti ravni, bez pukotina i rupa, osigurani od klizanja, a ako su postavljeni na visini većoj od 1m iznad poda ili tla, ako drugim propisima zaštite na radu nije drugačije određeno, duž rubova s otvorene strane moraju imati čvrste zaštitne ograde visine najmanje 1m.
- (4) Ako se rampa unutar građevine koristi kao izlaz, ili je sastavni dio izlaza, mora biti odijeljena pregradom od drugih dijelova građevine.
- (5) Širina rampi iz članka 21. stavka 4. mora odgovarati broju osoba koje ih koriste, ali ne može biti manja od 1,1 m. Rampe s nagibom do 10% ne moraju imati odmorišta, a ako je nagib rampe iznad 10%, ali ne strmiji od 17%, maksimalna visina između odmorišta ne smije biti viša od 4 m.
- (6) Nagib rampi između odmorišta ne smije se mijenjati.
- (7) Rampe na visini većoj od 1m moraju duž rubova s otvorene strane imati zaštitne ograde i rukohvate.
- (8) Nagib rampe u radnim prostorijama ne smije biti veći od 40%.

Članak 22.

Vertikalni prilazi

- (1) Za prilaz na radne platforme, galerije, krovove objekata i sl. gdje se poslovi obavljaju

povremeno mogu se koristiti vertikalni prilazi izvedeni u obliku čvrstih metalnih ljestava postavljenih vertikalno ili koso sa kutom nagiba većim od 75° prema horizontali.

(2) Prečke ljestava moraju biti od okruglog željeza promjera najmanje 1,6 cm i dobro učvršćene odnosno zavarene za stranice ljestava na vertikalnom razmaku od najviše 30 cm.

(3) Širina ljestava ne smije biti manja od 45 cm.

(4) Ljestve, čija je visina veća od 3,0 m moraju počevši od sedme prečke (oko dva metra od poda) imati čvrstu leđnu zaštitu.

(5) Leđna zaštita mora biti izrađena u obliku kaveza načinjenog od lukova od plosnatog željeza, s unutrašnjim radijusom ne manjim od 70 cm niti većim od 80 cm, koji moraju biti pričvršćeni za stranice ljestava na međusobnom razmaku ne većem od 1,4 m.

Lukovi moraju biti povezani vertikalama od plosnatog željeza na razmaku ne većem od 25 cm. Lukovi i vertikale od plosnatog željeza koji međusobno zatvaraju kavez, moraju biti tako dimenzionirani i učvršćeni za ljestve da pružaju sigurnu zaštitu osobama od pada s visine.

Ljestve moraju biti kruto vezane sa zgradom, objektom ili konstrukcijom u razmacima ne većim od 3,0 m.

(6) Ljestve moraju biti postavljene paralelno sa zgradom ili nekom drugom konstrukcijom.

(7) Ako ljestve nemaju leđobran, nego je predviđeno da se osobe penju između ljestava i zida, razmak između prečke ljestava i zgrade mora iznositi 70 do 80 cm.

(8) Ako su ljestve pričvršćene za zid ili stup moraju od površine zida odnosno stupa biti udaljene najmanje 16 cm.

(9) Na ljestvama čija je visina veća od 20,0 m moraju se na udaljenostima od 6,0 do 8,0 m ugraditi odmorišta (platforme ili podesti).

(10) Rukohvati (stranice) ugrađenih ljestava za prilaženje platformama, galerijama, krovovima objekata i sl. moraju biti najmanje 0,75 m iznad prilazne površine.

(11) Leđna zaštita mora biti produžena najmanje 1,0 m iznad prilazne površine.

Članak 23.

Mjesta rada na otvorenom prostoru

(1) Mjesta rada na otvorenom prostoru moraju biti uređena tako da omogućavaju sigurno kretanje osoba na radu i drugih osoba i prometnih sredstava bez opasnosti za život i zdravlje.

(2) Prometni putovi, druge vanjske površine i prostorije, a posebno pokretne stepenice, transportne vrpce i rampe za utovar koje osobe na radu i druge osobe koriste tijekom rada moraju biti izvedene i održavane na način da omogućavaju sigurno kretanje pješaka i vozila.

(3) Mjesta rada na otvorenom prostoru moraju biti prikladno osvijetljena umjetnom rasvjetom ako dnevno svjetlo nije dovoljno.

(4) Mjesta rada na otvorenom moraju biti uređena tako da osobe na radu:

(a) budu zaštićene od nepovoljnih vremenskih uvjeta i od pada predmeta;

(b) budu zaštićene od štetnih fizikalnih, kemijskih odnosno bioloških djelovanja.

(c) mogu brzo napustiti svoje mjesto rada u slučaju opasnosti ili da im se može brzo pomoći;

(d) budu zaštićene od pokliznuća i pada.

Članak 24.

Temperatura, vlažnost i brzina strujanja zraka

(1) Na mjestima rada u zatvorenom prostoru moraju se ovisno o prirodi posla osigurati povoljni uvjeti rada u pogledu temperature, vlažnosti i brzine strujanja zraka, uzimajući u obzir radne postupke i fizičke zahtjeve koji se postavljaju osobama na radu.

(2) Ako radni proces to dopušta, u radnim prostorijama se zavisno od vrste radova u hladnom (zimskom) razdoblju moraju osigurati sljedeći mikroklimatski uvjeti:

- rad bez fizičkog naprezanja 20-25°C

- laki fizički rad 16-22 °C

- teški fizički rad 10-19 °C

(3) Ako se koriste uređaji za klimatizaciju, oni moraju biti prilagođeni vrsti radova i tehnološkom procesu sukladno važećim tehničkim propisima.

(4) Pri korištenju uređaja za klimatizaciju preporuča se relativna vlažnost od 40 do 60%. Ako se u toplom (ljetnom) razdoblju koriste uređaji za klimatizaciju, razlika između vanjske i unutarnje temperature, u pravilu, ne bi trebala biti veća od 7 °C.

Ako takvi uređaji ne postoje potrebno je poduzimati druge odgovarajuće mjere za smanjenje temperature zraka u prostorijama.

(5) Brzina strujanja zraka na mjestima rada u zatvorenom prostoru ovisi o vrsti rada i tehnološkom procesu, a ne smije biti veća od 0,5 m/s ako je temperatura vanjskog zraka do 10 °C, 0,6 m/s ako je temperatura vanjskog zraka od 10 °C do 27 °C odnosno 0,8 m/s ako je temperatura vanjskog zraka preko 27 °C.

(6) Temperatura u prostorima za odmor, prostorijama za službeno osoblje, sanitarnim čvorovima, blagovaonicama, prostorijama za pružanje prve pomoći mora biti prikladna posebnoj namjeni tih prostora.

(7) Prozori, svjetlarnici i staklene pregrade moraju spriječiti pretjerane učinke sunčeva svjetla na mjesta rada, uzimajući u obzir prirodu rada i mjesta rada.

Članak 25.

Zagrijavanje

(1) Radne prostorije, u kojima se osobe na radu i druge osobe zadržavaju duže od dva sata bez prekida, moraju se grijati u hladnom razdoblju.

(2) Peći za zagrijavanje prostorija moraju biti priključene na odgovarajući dimnjak.

(3) Individualne peći, postavljene u prostorijama u kojima rade i borave osobe na radu i druge osobe ne smiju se upotrebljavati ako njihovom upotrebom dolazi do oslobađanja štetnih tvari u radni prostor.

(4) Zagrijavanje radnih prostorija potrebno je osigurati u skladu s namjenom prostora.

(5) Za zagrijavanje radnih prostorija u kojima se pri proizvodnji izdvajaju ili koriste zapaljive i eksplozivne tvari mora se predvidjeti i osigurati sistem centralnog grijanja sukladno propisima zaštite na radu i posebnim propisima.

(6) Sustav zagrijavanja pomoću toplog zraka ne smije se primijeniti u radnim prostorijama u kojima zbog povećane temperature i brzine strujanja zraka može doći do povećanog isparavanja opasnih kemikalija.

(7) Raspored grijaćih tijela (radijatora i sl.) mora biti takav da se u radnoj prostoriji osigura ravnomjerna temperatura.

(8) Temperatura na površini grijaćih tijela ne smije biti veća od:

- 130 °C - za radne prostorije u kojima se pri radu ne izdvajaju i ne koriste zapaljive i eksplozivne tvari,

- 110 °C - za radne prostorije u kojima se pri radu izdvaja prašina koja nije zapaljiva, eksplozivna ili otrovna.

(8) Grijaća tijela čija je temperatura na površini tijela viša od 90 °C moraju biti zaštićena od slučajnog dodira.

(10) Temperatura na površini grijaćih tijela u radnim prostorijama u kojima se pri radu izdvajaju zapaljive, eksplozivne ili otrovne prašine, plinovi i pare određuje se ovisno o osobini i količini izdvojenih tvari.

(11) U radnim prostorijama u kojima se pri radu izdvaja prašina, površina grijaćih tijela mora biti glatka i čista.

(12) Temperatura toplog zraka za zagrijavanje radne prostorije (pomoću kalorifera i sl.) ne smije biti viša od 60 °C ako se zrak dovodi sa visine veće od 3,5 m mjereno od poda, odnosno veća od 40 °C ako se zrak dovodi sa manje visine.

Članak 26.

Provjetravanje

(1) Na mjestima rada u zatvorenom prostoru mora se osigurati dovoljno svježeg zraka, prvenstveno prirodnim provjetravanjem, uzimajući u obzir radne postupke koji se koriste i fizičke zahtjeve koji se postavljaju osobama na radu.

(2) Kad se radne i pomoćne prostorije provjetravaju prirodnim putem kroz prozorska okna ili otvore na zidovima i stropovima, isti moraju biti opremljeni s uređajima za lako otvaranje i zatvaranje sa poda prostorije.

(3) Broj, veličina, raspored i položaj otvora za prirodno provjetravanje mora biti takav da osigurava izmjenu zraka i mikroklimatske uvjete u toplom i hladnom razdoblju sukladno odredbama ovoga Pravilnika.

(4) Radne prostorije koje zbog tehnološkog procesa ne mogu u potpunosti ili djelomično biti prirodno provjetravane (prostorije bez prozora i svjetlarnika) mogu se koristiti za rad samo ako je:

- osigurano održavanje temperature, vlažnosti i brzine strujanja zraka u vrijednostima propisanim ovim pravilnikom;

- osigurano da koncentracija štetnih para, plinova, dimova, magle, prašine i dr. bude što niža odnosno u dopuštenim vrijednostima.

(5) Ako na mjestima rada dolazi do stvaranja i kondenziranja vodene pare, velike topline, štetnih para, plinova, dimova, magle, prašine i dr. mora se osigurati prisilno provjetravanje.

(6) Ako se koristi sustav prisilnog provjetravanja, on se mora redovito održavati i biti u funkciji.

(7) Kontrolni sustav mora registrirati i dojaviti bilo koji kvar prisilnog provjetravanja zbog zaštite zdravlja osoba na radu i drugih osoba.

(8) Ako se koriste instalacije za kondicioniranje zraka ili mehaničko provjetravanje, one moraju djelovati na takav način da osobe na radu nisu izložene propuhu koji uzrokuje nelagodu.

(9) Bilo kakve nečistoće koje zagađuju atmosferu i predstavljaju opasnost za zdravlje osoba na radu i drugih osoba moraju se bez odgode odstraniti.

(10) U prostorijama za obavljanje uredskih poslova i sličnim prostorijama kao i u pomoćnim prostorijama, pri normalnim mikroklimatskim uvjetima, mora se osigurati najmanji broj izmjena zraka u toku jednog sata:

- prostorija za obavljanje uredskih poslova i slično .....1,5 izmjena /h
- prostorija za sastanke.....3 izmjene /h
- garderoba .....1 izmjena /h
- kupaonica ..... 5 izmjena /h
- umivaonica ..... 1 izmjena /h
- nužnik..... 4 izmjene /h
- prostorija za osobnu higijenu žena..... 2 izmjene /h
- blagovaonica ..... 2 izmjene /h
- prostorija za povremeno zagrijavanje osoba na radu.....2 izmjene /h

(11) U radnoj prostoriji pri normalnim mikroklimatskim uvjetima moraju se umjetnim provjetravanjem osigurati sljedeće količine svježeg zraka po osobi na radu:

- 30 m³/h - za prostorije u kojima je za svaku osobu na radu osigurano najmanje 20 m³ slobodnog zračnog prostora;
- 20 m³/h - za prostorije u kojima je za svaku osobu na radu osigurano 20 do 40 m³ slobodnog zračnog prostora;
- najmanje 40 m³/h - za prostorije koje nemaju prozore ili druge otvore za provjetravanje.

(12) Ako zbog tehnološkog procesa postoje mikroklimatski uvjeti koji nisu u skladu s propisanim vrijednostima (razna zagađenja, štetna isparavanja, visoke temperature, vlaga i sl.), količina zraka za prisilno provjetravanje određuje se ovisno o stupnju zagađenja zraka, vlage, temperature i dr.

(13) Zrak za umjetno provjetravanje radnih prostorija, odnosno zraka za zagrijavanje kojim se istovremeno vrši i provjetravanje prostorija ne smije sadržavati prašinu, dim, štetne plinove, neugodne mirise i sl.

(14) Otvori za dovođenje zraka moraju biti zaštićeni od prodiranja stranih tijela žičanom mrežom, žaluzinama i sl.

(15) Ako svježi zrak nije dovoljno čist, mora se prije ubacivanja u prostoriju pročistiti (filtriranjem, neutralizacijom i sl.).

(16) Na izvorima zagađenja zraka u radnim prostorijama moraju biti postavljeni uređaji kojima se zagađeni zrak neposredno odsisava sa mjesta nastajanja.

(17) Pri tehnološkim procesima kod kojih postoji opasnost izdvajanja otrovnih tvari, mora biti osiguran neprekidni rad uređaja iz stavka 1. ovoga članka.

(18) U radnim prostorijama u kojima se pri tehnološkom procesu razvijaju neugodni mirisi ili mogu nastati zapaljive odnosno eksplozivne smjese mora se osigurati potlak radi sprečavanja njihovog prodiranja u susjedne radne prostorije.

(19) Posebnim cijevnim vodovima mora se osigurati odvođenje iz radnih prostorija prašine i para koje se lako kondenziraju, kao i tvari koje same ili pri miješanju sa zrakom mogu stvarati otrovne, zapaljive ili eksplozivne smjese, odnosno kemijske spojeve.

(20) Pri provjetravanju, zračnom grijanju i klimatizaciji radnih prostorija dopušteno je korištenje recirkulacionog zraka, ako taj zrak ne sadrži neugodne mirise ili zapaljive odnosno eksplozivne pare i ako ponovnim ubacivanjem takvog zraka u prostoriju neće biti prekoračene dopuštene granične vrijednosti izloženosti štetnih plinova, para, magle i prašine (GVI).

(21) Radne prostorije u kojima može doći do iznenadnog razvijanja velikih količina otrovnih, lako zapaljivih ili eksplozivnih isparenja, moraju osim uređaja za redovno provjetravanje prostorije biti opremljene i posebnim uređajima za provjetravanje koji se automatski uključuju kako ne bi došlo do prekoračenja propisanih graničnih vrijednosti izlaganja štetnim plinovima, parama, maglama, prašinama i dimovima .

(22) Na mjestima rada gdje se vrši drobljenje, mljevenje ili drugi proces rada sa usitnjenim materijalom u suhom stanju mora se osigurati uklanjanje prašine (vodeni tuševi i sl.), tako da koncentracija prašine na mjestu rada ne prijeđe graničnu vrijednost izloženosti (GVI).

(23) Tehnološki procesi pri kojima se upotrebljavaju ili izdvajaju otrovne tvari (para, magla, plin), moraju biti hermetički zatvoreni, odnosno pod podtlakom.

(24) Mjesta rada na kojima dolazi do izdvajanja pare, magle ili plina moraju biti zaštićena oklopom i priključena na sustav lokalne odnosno opće ventilacije.

(25) Otrovnici plinovi i pare koji se stvaraju pri tehnološkom procesu moraju se prije odvođenja u atmosferu pročišćavati u posebnim uređajima.

(26) Zapaljivi plinovi i pare moraju se prije puštanja u atmosferu izgarati.

(27) Pri izgaranju velikih količina plinova i para moraju se produkti izgaranja prije puštanja u atmosferu pročišćavati sukladno propisima o okolišu.

Članak 27.

Prirodna i umjetna osvjetljenost

(1) Na mjestima rada se mora osigurati prvenstveno prirodno osvjetljenje odnosno opskrbljenost umjetnom rasvjetom koja je primjerena zahtjevima za sigurnost i zaštitu zdravlja osoba na radu.

(2) Osvjetljenje mjesta rada mora biti u skladu sa važećim normama.

(3) Površine za dovod prirodnog svjetla moraju biti raspoređene tako da osiguravaju ravnomjerno osvjetljavanje svih dijelova radne prostorije, a njihova ukupna površina mora iznositi najmanje 1/8 površine poda radne prostorije.

(4) Mjesta rada na kojima zbog tehnološkog procesa nije moguće ili nije dozvoljeno prirodno osvjetljenje, umjetno osvjetljenje mora biti u skladu s prirodom tehnološkog procesa.

(5) Otvore za prirodno osvjetljavanje treba raspoređivati tako da se spriječi direktno upadanje sunčeve svjetlosti na mjesta rada.

(6) Ako se ne može spriječiti upad direktne svjetlosti na mjesta rada onda je potrebno primijeniti sredstva za zasjenjivanje kao što su: podesne vrste stakla, brisoleji, zastori, zavjese, premazivanje staklenih površina, nadstrešnice, itd.

(7) Umjetno osvjetljenje potrebno je osigurati kao opće, a u ovisnosti o zahtjevima pojedinih djelatnosti i kao dopunsko osvjetljenje na mjestima rada.

(8) Instalacije rasvjete na mjestima rada i prolazima moraju biti izvedene tako da ne predstavljaju rizik za osobe na radu i druge osobe s obzirom na vrstu rasvjete koja je postavljena.

(9) Mjesta rada na kojima su osobe na radu u slučaju kvara umjetne rasvjete izložene opasnostima moraju biti opskrbljena nužnom rasvjetom odgovarajuće jačine.

Članak 28.

Mjesta rada s uređajima koji generiraju visoke i niske temperature

Mjesto rada na kojima se obavlja rad pri kojemu se javljaju visoke ili niske temperature, mora biti na poseban način zaštićeno od štetnog djelovanja visoke odnosno niske temperature.

Članak 29.

Sanitarna oprema (svlačionice, umivaonici, kupaonice, nužnici)

(1) U građevinama namijenjenim za rad moraju se osigurati pomoćne prostorije (garderobe, kupaonice, umivaonice, prostorije za uzimanje obroka hrane, prostorije za osobnu higijenu žena, prostorije za povremeno zagrijavanje osoba na radu, nužnici, pisoari, prostorija za čišćenje i dezinfekciju radne odjeće i osobne zaštitne opreme i zaštitnih sredstava i dr.) koje se mogu nalaziti u tim građevinama ako je to sukladno prirodni procesa i organizaciji rada ili u izdvojenim građevinama u blizini mjesta rada.

(2) Veličina pomoćnih prostorija mora odgovarati namjeni, a visina prostorija zavisi o namjeni i broju korisnika, i ne može biti manja od 2,5 m.

(3) Prostorije iz stavka 1. ovoga članka iznimno mogu imati visinu i manju od 2,5 m, ali ne manju od 2,2 m, ako se ove prostorije nalaze u građevinama koje nisu građene po sada važećim propisima, u zaštićenim objektima koji su spomenici kulture, a čiju visinu nije moguće mijenjati i kontejnerima, uz uvjet da su ispunjeni drugi uvjeti propisani za pomoćne prostorije.

Članak 30.

Garderobe

(1) U građevinama namijenjenim za rad moraju se predvidjeti garderobe za osobe na radu ako moraju nositi radnu odjeću i gdje se, zbog zdravstvenih i razloga zaštite privatnosti osoba na radu, ne smije tražiti da se presvlače u nekoj drugoj prostoriji.

(2) Garderobe moraju biti dovoljne veličine i po potrebi opremljene sjedalnicama te omogućiti svakoj osobi na radu da zaključa svoju odjeću tijekom radnog vremena.

(3) Garderobe moraju biti osigurane odvojeno za muškarce i za žene.

(4) Ako garderobe ne moraju biti osigurane sukladno stavku 1., osobama na radu mora se osigurati mjesto za spremanje odjeće.

(5) Ako okolnosti to traže (npr. opasne tvari, vlažnost, nečistoća), garderobni ormari za radnu odjeću moraju biti odijeljeni od onih za civilnu odjeću.

(6) Garderobe je potrebno projektirati, izvesti i opremiti ovisno o stupnju zagađenosti mjesta rada i prirode poslova, koje osobe na radu obavljaju, po slijedećem kriteriju:

- za poslove gdje postoje normalni higijenski uvjeti rada (uredske prostorije, trgovine, laboratoriji čisti poslovi kao što su urarski, finomehaničarski, graverski, krojački i sl.) mogu se izvesti garderobe sa klinčanicama i vješalicama;

- za poslove kod kojih nastaje prašina koja nije štetna za zdravlje (tekstilna industrija, kudjeljare, sortiranje krpa i otpadaka, pekarske, stolarske, ličilačke, bravarske, limarske, mehaničarske radionice i sl.) moraju se za čuvanje i održavanje radne i civilne odjeće i obuće osobama na radu osigurati jednostruki garderobni ormari;

- za poslove kod kojih nastaju prašina, plinovi ili pare štetni za zdravlje, (rad s olovom, živom, izrada akumulatora i sl.), moraju se osobama na radu osigurati dvostruki garderobni ormari.

(7) Ako se osobama na radu koje obavljaju te poslove svakodnevno osigurava čista radna odjeća onda garderobni ormari za čuvanje civilne odjeće mogu biti jednostruki;

(8) Za poslove, a ne postoji opasnost po ljudsko zdravlje od fizikalnih, kemijskih odnosno bioloških štetnih djelovanja (tvornice prehrambenih artikala, praonice rublja i sl.) mora se osobama na radu osigurati garderoba s uređajem za sušenje odjeće i obuće;

(9) za poslove kod uz prisutnost štetnih fizikalnih, kemijskih odnosno bioloških djelovanja (kemijska industrija, obrada otpadnih voda i sl.) mora se osobama na radu osigurati jedna garderoba za civilnu, a druga za radnu odjeću, a ormari u garderobi za radnu odjeću moraju imati uređaje za sušenje odjeće i obuće.

(10) Osobama na radu koje su izložene vlazi ili vodi u tolikoj mjeri da se njihova odjeća ne može osušiti u toku od šest sati, u garderobama sa običnim ormarima, odnosno u garderobama sa sistemom vješalica, moraju se napraviti i instalirati uređaji koji će omogućiti potpuno sušenje odjeće korištenjem komore za sušenje, ormara s cirkulacijom toplog i suhog zraka i sl.

(11) Garderobni ormari moraju biti tako izvedeni da su zadovoljeni sljedeći uvjeti:

- da imaju najmanje visinu 150 cm, dubinu 35 cm, širinu 35 cm, da su izrađeni na nogarima visokim 15 cm radi čišćenja, a ako nemaju nogare da su smješteni na fiksno podnožje visoko 15 cm,

- da na podesnim mjestima pri dnu i vrhu imaju otvore za ventilaciju,

- da su opskrbljeni ključevima za zatvaranje,

- da su oličeni zaštitnim bojama,

- da s unutarnje strane imaju ugrađene vješalice ili drugo odgovarajuće sredstvo za vješanje odijela,

- da u gornjem dijelu imaju policu za odlaganje kape ili šešira, a visina police mora biti najmanje 30 cm od vrha,

- da u donjem dijelu imaju policu za obuću.

(12) Dvostruki garderobni ormar može se podijeliti po širini na dva dijela te pregrada u dvostrukom ormaru mora biti izvedena tako da civilno odijelo ne dolazi u dodir s radnim.

(13) Garderobne ormare i klinčаницe potrebno je u garderobi razmjestiti na najpovoljniji način u odnosu na dužinu i širinu prostorije te položaj prozora i vrata, tako da je osiguran slobodan prolaz.

(14) Ako se u prostorijama predviđa smještaj odjeće za više od 50 osoba na radu prolaz iz stavka 1. ovoga članka mora imati širinu najmanje 1 m.

(15) Prostorije garderobe moraju biti lako dostupne, te biti odgovarajućeg kapaciteta i imati klupe za sjedenje.

Članak 31.

Kupaonice i umivaonici

(1) Za osobe na radu koje obavljaju poslove na kojima dolazi do prljanja, kvašenja tijela i odjeće, prekomjernog znojenja, pojava velikih količina prašine ili neugodnih mirisa, koje rade s otrovnim, zaraznim ili ionizirajućim tvarima, kao i koje sudjeluju u procesu prerade prehrambenih proizvoda ili izrade sterilnih materijala, moraju se osigurati kupaonice.

(2) Kupaonice moraju biti projektirane i izvedene:

- odvojeno za muškarce i za žene,
- tako da imaju hladnu i toplu vodu,
- tako da postoji prostor za presvlačenje, koji mora biti odijeljen da odijelo osobe na radu ne bude izloženo prskanju vodom,
- tako da su kupaonice s tuševima u zasebnim prostorijama odijeljene pretprostorom, koji sprječava nagle promjene temperature zraka,
- tako da u hladnom vremenskom razdoblju budu grijane,
- tako da podovi i zidovi kupaonice budu od materijala koji ne propušta vodu i lako se održava.

(3) Broj tuševa u kupaonici određuju se ovisno o vrsti rada koji osobe na radu obavljaju i broja osoba na radu u najbrojnijoj smjeni i to:

1) ako se pri obavljanju radova javlja jako znojenje, prašina, štetne tvari ili neugodni mirisi odnosno dolazi do kvašenja odjeće - jedan tuš na najviše pet radnika (npr. kod termičke obrade metala, pečenja plastičnih materijala, lijevanja metala, transportnih radova sa teretima u rastresitom stanju, transporta sirovih koža, u mlinskoj industriji, preradi ribe, obradi drva, bojanja, prskanjem i sl.);

2) ako se obavljaju radovi na preradi prehrambenih proizvoda ili izradi sterilnih materijala - jedan tuš na najviše deset osoba na radu (npr. poslovi proizvodnje kruha i tjestenina, mesnih proizvoda i sl.);

3) Ako pri obavljanju ostalih radova dolazi do prljanja tijela i odjeće - jedan tuš na najviše 20 osoba na radu (npr. za poslove obrade metala, auto-mehaničara, laboranta, bojanja, premazivanjem i sl.).

(4) Kupaonice s tuševima mogu biti izvedene kao zajedničke ili pojedinačne.

(5) Površina kabine u kojoj je postavljen pojedinačni tuš ne smije biti manja od 0,9 x 0,9 m.

(6) U zajedničkim kupaonicama potrebno je osigurati pretprostor koji se koristi za:

- odlaganje odjeće i obuće,
- sprečavanje nagle promjene temperature u prostoriji kupaonice.

(7) Umivaonici u pravilu moraju biti smješteni u posebne prostorije povezane sa garderobom i moraju biti osigurani odvojeno za žene i za muškarce.

(8) Umivaonici moraju ispunjavati sljedeće uvjete:

- da posjeduju dovoljan broj slavina, zavisno od vrste posla i broja osoba na radu,
- za radove pri kojima se osobe na radu ne mogu oprati hladnom vodom da imaju osiguranu i toplu vodu,
- da su izgrađene od takvog materijala koji se može lako održavati,
- da imaju osigurana sredstava ili uređaje za sušenje ruku.

(9) Broj slavina odnosno baterija u umivaonicama određuje se zavisno od vrste posla i broja osoba na radu u najbrojnijoj smjeni, i to:

1) jedna slavina odnosno baterija na najviše 20 osoba na radu - ako pri obavljanju poslova dolazi do prljanja ruku, jakog znojenja, pojave prašine ili vlage, kvašenja odijela ili ruku;

2) jedna slavina odnosno baterija na najviše 15 osoba na radu - ako pri obavljanju poslova dolazi do prljanja odijela, ruku i tijela ili znojenja i pojave velikih količina prašine;

3) jedna slavina odnosno baterija na najviše 10 osoba na radu - ako se pri obavljanju poslova izdvajaju štetne tvari i neugodni mirisi, dolazi do ionizirajućih zračenja ili se zagađuje odjeća;

4) jedan umivaonik na 50 osoba na radu - za uredske i druge slične poslove, koji može biti smješten u pretprostoru nužnika ili na drugom pogodnom mjestu.

Članak 32.

Nužnici

- (1) Nužnici se moraju osigurati odvojeno za muškarce i za žene.
- (2) U višekatnim građevinama nužnici se moraju osigurati na svakom katu.
- (3) Udaljenost nužnika u građevini do najudaljenijih mjesta rada, ne smije biti veća od 100 m, odnosno veća od 200 m ako se nužnici nalaze izvan građevine.
- (4) Broj nužnika u građevini određuje se prema broju osoba na radu tako da se za najviše 30 muškaraca odnosno 20 žena mora osigurati po jedan nužnik, a uz nužnik za muškarce i po jedan pisoar.
- (5) Nužnici se moraju predvidjeti u posebnim kabinama sa pregradama visine najmanje 2 m mjereno od poda.
- (6) Svijetla površina poda kabine ne smije biti manja od 0,9 x 1,2 m.
- (7) Nužnici moraju imati pretprostor s vratima koja se sama zatvaraju.
- (8) Pretprostor mora biti opremljen sa jednim umivaonikom na najviše četiri nužnika.
- (9) Prostorije nužnika moraju imati odgovarajuću ventilaciju.
- (10) Svaki nužnik mora imati vrata koja se zaključavaju s unutarnje strane.
- (11) Pored glavne opreme nužnika koja se sastoji od školjke i uređaja za vodeno ispiranje, potrebno je kabinu nužnika opremiti držačem za toaletni papir i zidnom vješalicom.
- (12) Pisoari se mogu izvesti kao panel pisoari, pisoarske školjke i uspravni pisoari.
- (13) Pisoari moraju biti izrađeni iz materijala koji se lako peru te širina panel pisoara mora odgovarati broju muških osoba na radu, i to tako, da se osigura dužina od 60 cm za najviše 30 osoba na radu.
- (14) Panel pisoari moraju biti izrađeni od materijala koji je otporan na mokraću.
- (15) Panel pisoari moraju imati ispiranje vodom po cijeloj dužini.
- (16) Žlijeb za odvod vode i mokraće mora se postaviti ispod razine poda i mora imati lagani pad prema slivniku.

Članak 33.

Prostorije za odmor

- (1) Osobama na radu mora se osigurati lako dostupna prostorija za odmor zbog sigurnosti i zaštite zdravlja kada to zahtijeva vrsta rada ili zbog nazočnosti većeg broja osoba na radu od predviđenog.
- (2) Odredba stavka 1. se ne primjenjuje ako osobe na radu rade u uredima ili sličnim radnim prostorijama.
- (3) Prostorije za odmor moraju biti dovoljne veličine i opskrbljene s odgovarajućim brojem stolova i stolica s naslonom sukladno broju osoba na radu.
- (4) U prostorijama za odmor pušenje nije dopušteno.

(5) Ako se radno vrijeme redovno i često prekida a ne postoji prostorija za odmor, moraju se osigurati druge prostorije u kojima osobe na radu mogu boraviti za vrijeme tih prekida, gdje god je to potrebno zbog sigurnosti ili zaštite zdravlja osoba na radu.

(6) U prostorijama iz stavka 5. pušenje nije dopušteno.

Članak 34.

Prostorije za pružanje prve pomoći

(1) Ako je to potrebno, ovisno o veličini građevine, vrsti aktivnosti koja se obavlja, vrsti rizika od ozljeda i njihovih posljedica, te učestalosti ozljeda na radu, mora se osigurati mogućnost pružanja prve pomoći u jednoj ili više za to prikladnih prostorija koje moraju biti opremljene sukladno posebnom propisu.

(2) Širina svih vrata u tim prostorijama mora biti takva da omogući nesmetano unošenje i iznošenje bolesnika na nosilima.

(3) Prostorije za pružanje prve pomoći i pristup do njih moraju biti označene putokazima u skladu s pravilnikom o sigurnosnim znakovima. Te prostorije moraju biti lako dostupne.

Članak 35.

Prostorije za uzimanje obroka

(1) Ako u građevinama postoje posebne prostorije za uzimanje obroka (blagovaonice), njihova veličina odnosno površina i broj stolova mora odgovarati broju osoba na radu, rasporedu smjena i drugim uvjetima.

(2) U građevinama u kojima se obavljaju poslovi pri kojima dolazi do prljanja, kvašenja tijela i odjeće, prekomjernog znojenja, pojave velikih količina prašine ili neugodnog mirisa, za osobe na radu koje rade sa otrovnim, zaraznim ili ionizirajućim tvarima, kao i za osobe na radu koje sudjeluju u procesu prerade prehrambenih proizvoda ili izrade sterilnih tvari, moraju se predvidjeti i osigurati posebne prostorije za uzimanje obroka.

(3) Ispred prostorije za uzimanje obroka moraju se postaviti umivaonici sa tekućom vodom, a po potrebi i toplom vodom.

(4) Prostorije za uzimanje obroka moraju imati odgovarajuću ventilaciju.

Članak 36.

Prostorije za pušenje

Ako je poslodavac osigurao prostoriju za pušenje, prostorija mora biti provjetravana i označena znakom mjesta za pušenje.

Članak 37.

Prostorije za povremeno zagrijavanje ili rashlađivanje osoba na radu

Za osobe na radu izložene niskim ili visokim temperaturama (npr. hladnjače, ljevaonice, rad na otvorenom u zimskom i ljetnom periodu, i dr.) mora se ovisno o broju osoba na radu osigurati dovoljno velika prostorija za zagrijavanje ili rashlađivanje.

Članak 38.

Trudnice i dojilje

Trudnicama se mora za vrijeme rada omogućiti odmor uodgovarajućim uvjetima, a dojiljama odmoru te također dojenje u uvjetima koji štite privatnost.

Članak 39.

Osobe s invaliditetom

Mjesta rada, po potrebi, moraju biti uređena tako da uzimaju u obzir potrebe osoba s invaliditetom, vezano za vrata, prolaze, stepeništa, tuševe, umivaonike, nužnike i mjesta rada koja izravno koriste ili zauzimaju te osobe.

Članak 40.

Prijelazne i završne odredbe

(1) Mjesta rada koja se koriste i koja zahtijevaju bilo kakav oblik izgradnje ili rekonstrukcije, kao i prenamjenu građevine, a koja ujedno i osiguravaju usklađenost sa zahtjevima ovog Pravilnika, imati će prijelazni period od 5 godina od stupanja na snagu ovog Pravilnika.

(2) Danom stupanja na snagu ovoga pravilnika prestaje važiti Pravilnik o zaštiti na radu za radne i pomoćne prostorije i prostore ("Narodne novine", broj 6/84).

(3) Ovaj pravilnik će biti objavljen u "Narodnim novinama".